

MONS 2015
CULTURELE HOOFDSTAD
VAN EUROPA

ING

Nationale Loterij

rtbf.be

LE SOIR

mais il est où le soleil?

PÔLE MUSÉAL MONS

Holcim

edf
luminus

mons2015.eu

13/06
TOT
27/09

EEN NUMMER LOTSBESTEMMING IN DIENST VAN NAPOLEON

PERSDOSSIER **EXPO** Mons Memorial Museum
Boulevard Dolez – 7000 Mons
+32(0)65/39.59.39
www.monsmemorialmuseum.mons.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: ELIO DI RUPO, BURGEMEESTER, GRAND PLACE, 22, 7000 MONS / DESIGN BY GAUTIER AELVOET

PERSBERICHT

Van **13 juni tot 27 september 2015** organiseert het Mons Memorial Museum zijn eerste tijdelijke tentoonstelling: **"Een nummer, een lotsbestemming. Ten dienste van Napoleon"**. Deze tentoonstelling laat de bezoekers **dankzij een unieke bezoekerervaring de dienstplicht herbeleven tijdens het Franse regime hier** tussen de Slag bij Jemappes (1792) en de Slag bij Waterloo (1815).

Met deze eerste tijdelijke tentoonstelling wil het nieuwe museum voor militaire geschiedenis van de stad Bergen **een unieke bezoekerervaring creëren. Het verlaat dus het traditionele kader van de chronologische historische tentoonstelling en kiest voor een veel persoonlijker ervaring.** Het hoofddoel van deze tentoonstelling is om de bezoekers zelf te laten ervaren welke grote impact de dienstplicht in die tijd op het dagelijkse leven had. **Bij het binnenkomen moet elke bezoeker een nummer uit de loterij trekken, dat bepaalt of hij wel of niet dienstplichtig is, en dit bepaalt ook zijn bezoekparcours: ofwel ontdekt hij het dagelijkse leven van een soldaat onder de Franse vlag, ofwel dat van de burgers die in het land gebleven zijn.**

Bezoekers die als dienstplichtige uitgeloot worden ontdekken aan de hand van aangrijpende brieven, voorwerpen, enz. het leven van de soldaten die naar het andere uiteinde van Europa moeten vertrekken om de vijanden van Frankrijk te gaan bevechten, wat ze vaak met hun leven bekopen. De andere bezoekers die aan de dienstplicht ontsnapt zijn, ondervinden dat het dagelijkse leven van wie in Bergen gebleven is volledig omgegooid wordt door de vele veranderingen die het Franse regime doorvoert (invoering van een nieuwe kalender, verwijdering van alle religieuze verwijzingen, invoering van de stemplicht, toegang tot een nieuwe economische markt en nieuwe culturele invloeden, enz.). Welk lot de bezoeker bij het binnenkomen ook toegewezen krijgt, hij zal zich ook in het andere luik van de tentoonstelling moeten onderdompelen om alle facetten van de toenmalige realiteit terdege te begrijpen.

Curator: Corentin de Favereau de Jeneret

Coördinatie van de tentoonstelling: Odile Moreau / 065/40.53.23 / odile.moreau@ville.mons.be

Vernissage pers: 11 juni 2015

Een organisatie van de Museumpool van de stad Bergen, met de steun van de Federatie Wallonië-Brussel en de Stichting Mons 2015

© Grafisch Buro Lefevre, Heule

DE TENTOONSTELLING

- **Context**

1792, de Franse revolutionaire troepen winnen de slag bij Jemappes en komen in Bergen aan met de bedoeling er het Oude Regime en zijn privileges omver te werpen, en de democratie en een nieuw systeem van vrijheden in te voeren. De "Belgen" worden daarbij beschouwd als een bevriend volk dat de Fransen zijn komen bevrijden. Vier maanden later, na de Franse nederlaag in Neerwinden op 18 maart 1793, herstelt de Oostenrijkse keizer echter zijn gezag. In juni 1794, als de situatie voor de zoveelste keer gekanteld is door de overwinning van Jourdan op de Oostenrijkse troepen in Fleurus, komt onze streek opnieuw onder Franse overheersing te staan. Deze keer voert Frankrijk echter een ander beleid tegenover "België": er is geen sprake meer van broederschap, maar simpelweg annexatie. Zo maakt onze streek vanaf 1 oktober 1795 officieel deel uit van de Franse Republiek. De inwoners zijn dus Franse burgers, tot de Slag bij Waterloo in 1815. Tijdens deze periode zijn veranderingen doorgevoerd waar nog altijd sporen van terug te vinden zijn in onze huidige maatschappij.

Na 1815 wordt het belang van de sociale verworvenheden van de Franse Revolutie meer algemeen erkend – de idee van de mensenrechten, de bekrachtiging van het volk, het einde van het heerlijke regime, een nieuwe institutionele, economische, sociale en juridische orde - maar in die tijd was niet iedereen enthousiast. De publieke opinie is verdeeld over de veranderingen die de Fransen hebben ingevoerd. Er zijn verschillende maatregelen die de bevolking in die tijd sterk verdeelde, zoals de mogelijkheid om belastingen te heffen voor het financieren van de veroveringstochten van de Fransen of het verkopen van bezittingen van de Kerk. Maar de maatregel die de gemoederen het meest beroert is wel de dienstplicht. Omdat Frankrijk in die periode constant nieuwe rekruten nodig heeft voor zijn veroveringstocht door Europa, organiseert het een uitgebreid selectiesysteem waarbij een loterij bepaalt welke jonge mannen aangewezen worden om ten strijde te trekken voor de eer en glorie van Frankrijk.

© Paris - Musée de l'Armée, Dist. RMN-Grand Palais / image musée de l'Armée

Naarmate de Franse Republiek en het rijk van Napoleon zich verder uitbreiden worden op die manier steeds meer jongens uit onze streken uitgeloot om onder Franse vlag te gaan strijden. Elke stad, elk dorp en elk gezin ziet een of meerdere kinderen vertrekken voor een lange tocht met de belofte van fortuin en glorie. Het lot bepaalt dus in grote mate de toekomst van de toenmalige bevolking. Wie uitgeloot wordt, vertrekt al gauw met de hoop op een leven vol avontuur en een financieel beter bestaan, maar met angst voor het geweld tijdens de veldslagen. Wie thuis blijft, wacht angstvallig op nieuws van familieleden die ten strijde getrokken zijn. Bovendien wordt hun leven volledig omgegooid door de vele veranderingen die het Franse regime doorvoert.

Zo ontstaan er twee werelden met twee totaal verschillende ervaringen tijdens de Franse periode. Ze staan erg los van elkaar en het beeld dat men van de andere levenswereld krijgt berust veelal op fantasie, en niet zozeer op feiten. Er komt zelden nieuws van het front, en de weinige informatie is afkomstig van officiële instanties of geruchten die zich tot in onze streken verspreiden. De militaire acties worden officieel als glorieus omschreven en het Franse leger wordt voorgesteld als de modelwerkgever, wat het gevoel versterkt dat men een nobel doel dient. Dienstplichtigen ontwikkelen vaak een geïdealiseerd beeld van hun plaats van herkomst. Ze dromen van een thuis waar hen een glorierijke thuiskomst wacht en waar hun moed gevierd zal worden, en zijn vaak niet op de hoogte van het tumult en de vele veranderingen in het dorp of de stad van waar ze afkomstig zijn.

• De bezoekerervaring

Van bij het begin van dit project was het van groot belang dat het zou aansluiten op de algemene filosofie van het Mons Memorial Museum: enerzijds wordt de geschiedenis van individuen gekoppeld aan bepaalde grote historische gebeurtenissen, en anderzijds wordt er afgestapt van de traditionele chronologische tentoonstellingsopbouw om meer ruimte te creëren voor de menselijke perceptie en interpretatie.

Zo wordt het hoofddoel van deze tentoonstelling de bezoekers zelf laten ervaren welke grote impact de dienstplicht in die tijd op het dagelijkse leven had. Daarom moeten bezoekers een nummer trekken dat bepaalt of ze wel of niet dienstplichtig zijn. Deze willekeurige opdeling bepaalt ook hun parcours tijdens de tentoonstelling. Wie als dienstplichtige uitgeloot wordt, begint de tentoonstelling met het parcours over de militaire acties tijdens de Franse periode. Bezoekers die niet als dienstplichtige uitgeloot worden, gaan naar het deel over het burgerlijke leven in die tijd en de ingrijpende veranderingen die in onze streken doorgevoerd worden. Na dit eerste deel krijgen bezoekers toegang tot het andere deel om ook de andere kant van het verhaal en het leven in die tijd te ontdekken. In feite kan men pas echt goed de belangen van de beide werelden begrijpen als men ook de andere kent. Zo moeten we bijvoorbeeld eens stilstaan bij de gevolgen van de marktopenstelling om de gevolgen in te schatten van de veroveringstocht van Napoleon.

De essentie van deze tentoonstelling is dus mensen bewustmaken van de impact van de dienstplicht en zijn meedogenloze gevolgen op het dagelijkse leven in die tijd. Doordat ook op de bezoekers een loterij toegepast wordt, beleven zij de tentoonstelling op een veel persoonlijkere manier, die representatiever is voor de tumultueuze periode van de Revolutie en de Slag bij Jemappes. Doordat het zo'n persoonlijke ervaring is, moet de bezoeker niet te veel gestuurd worden in de analyse die hij van deze periode en het systeem van de dienstplicht zal maken. Er wordt wel op gelet dat de feiten en hun gevolgen op pedagogische wijze gepresenteerd worden, maar dat ze niet geanalyseerd worden met onze kennis als historici. Door zijn persoonlijke ervaring van deze tentoonstelling kan de bezoeker zijn eigen mening vormen over het belang van deze periode; zoals in die tijd ook de ervaring van deze werkelijkheid onderling gedeeld werd.

- **Scenografische uitwerking**

- 1. Eerste zaal**

Context van de religie tijdens de bezettingsperiode: voorstelling van iconografische documenten en archieven over de Slag bij Jemappes.

- 2. Dilemmazaal**

Voorstelling van voorwerpen en documenten met betrekking tot de dienstplicht.

- 3. Militair parcours**

Documenten en voorwerpen die de dagelijkse context van de veroveringstocht van Napoleon illustreren.

- 4. Burgerlijk parcours**

Documenten die de veranderingen illustreren die tijdens de napoleontische periode in de burgermaatschappij in Bergen doorgevoerd werden.

- 5. Communicerende ruimte tussen de twee werelden**

Hoofdzakelijk geïllustreerd door persmateriaal.

- 6. De Honderd Dagen**

Evocatie van de periode van de Honderd Dagen

Tambour à conscription

© Julien Vidal / Musée Carnavalet / Roger-Viollet

© Paris - Musée de l'Armée, Dist. RMN-Grand Palais
Pascal Segrette

DE CURATOR

Corentin de Favereau is doctor in de geschiedenis. Zijn thesis, die hij in november 2011 aan de UCL verdedigde, betreft agrarische octrooien in België tussen de onafhankelijkheid en de Eerste Wereldoorlog. Deze thesis weerspiegelt zijn grote belangstelling voor de 19^e eeuw en de sociaaleconomische metamorfose die onze maatschappij in die periode doormaakte. Vanuit dit gezichtspunt vormen de Franse Revolutie en het Napoleontische Keizerrijk voor hem ook een interessant onderzoeksgebied.

In 2012 verzorgt hij samen met Philippe Raxhon de wetenschappelijke expertise van het project de "Napoleonroute in Wallonië", opgestart in opdracht van de regionale autoriteiten in het kader van de viering van de tweehonderdste verjaardag van de Slag bij Waterloo. Hiervoor voert hij veel onderzoek naar de Franse aanwezigheid in België, in het bijzonder tijdens de Honderd Dagen.

OVER DE TENTOONSTELLING

Gratis zondagen: 5 juli/2 augustus/6 september

Nocturnes tot 21 uur: donderdagen 9 juli/13 augustus/10 september

Museumnacht: vrijdag 21 augustus

Bezoek/ontmoeting met de curator van de tentoonstelling, Corentin de Favereau de Jeneret

Zondag 27 september om 11 uur

Prijs: toegang tot de tentoonstelling + € 1

Info: 065/40.53.12

Lezing en studiedag:

Gratis

- Lezing door Hervé Hasquin: "1814-1815. Van het Franse departement Jemappes tot de Nederlandse provincie Henegouwen"

Dinsdag 22 september om 20 uur

Stadhuis Bergen – 7000 Bergen

Gratis toegang

- Studiedag: "1814-1815. Van het Napoleontische Rijk tot het Koninkrijk der Nederlanden, van het departement Jemappes tot de provincie Henegouwen: overgang en breuk"

Woensdag 23 september vanaf 9 uur

Centrum voor Innovatie en Design van Grand-Hornu

Rue Sainte-Louise 82

7301 Hornu

Reserveren noodzakelijk

065/40.04.66 of pierre-jean.niebes@arch.be

PUBLICATIE

Catalogus gepubliceerd in de context van de tentoonstelling:

Auteur: Wetenschappelijk comité bestaande uit Corentin de Favereau de Jeneret, curator van de tentoonstelling, Guillaume Blondeau, Cédric Istasse, Léon Lock, Pierre-Jean Niebes, Philippe Raxhon, Corentin Rousman

Aantal pagina's: 100 pagina's

Aantal illustraties: 75

Uitgever: De Museumpool van de stad Bergen

Afmetingen: 230 x 310 mm

Prijs: 25 euro

Verkrijgbaar in: Enkel Frans

"Bergen, 1792-1815: Wat verkiest u? Strijden voor de eer en glorie van Frankrijk en Napoleon, of in Mons blijven en uw dagelijkse leven omgegooid zien worden door de Franse revolutie? Maar hoe zou u zich voelen als u zelf geen keuze had, en alles door toeval bepaald werd? Deze publicatie laat u de context van de dienstplicht en de bijhorende loterij ontdekken. Oorlog met de rest van Europa, verplichte belastingen, onderdrukking van de godsdienst, maar ook stemrecht, een nieuwe kalender, openstelling van een enorme markt... Een reeks deskundigen zijn in hun pen gekropen om de omvang te beschrijven van de veranderingen die de Franse Revolutie veroorzaakte in het leven van onze voorouders, burgers en militairen. Deze toelichtingen onthullen het verhaal achter de rijke verzameling dagelijkse gebruiksvoorwerpen van de dienstplichtigen uit die tijd. De voorwerpen worden gecombineerd met tal van afbeeldingen die een prachtige illustratie vormen van de vele veranderingen die de Franse revolutionaire troepen invoerden. Tot slot omvat het werk ook een reeks documenten die nooit aan het publiek getoond zijn, zoals bouwplannen, toespraken en aangrijpende brieven van dienstplichtigen die tweehonderd jaar na datum nog getuigen van hun leven ten dienste van een van de grootste wapenfeiten uit de menselijke geschiedenis."

HET MONS MEMORIAL MUSEUM

**MONS
MEMORIAL
MUSEUM**

Boulevard Dolez 51

7000 Bergen

Info: <http://www.monsmemorialmuseum.mons.be>

Openingsuren: van dinsdag tot zondag van 10 tot 18 uur

Tarieven: 9€/6€ - Museum gecombineerd tarief + expo: 12€/8€

Het Mons Memorial Museum opende op 4 april jongstleden zijn deuren op de site van de oude Watermachine in het centrum van Bergen en wil zijn bezoekers laten stilstaan bij de complexe verhoudingen tussen burgers en militairen, bezetters en wie bezet wordt tijdens de twee wereldoorlogen van de 20^e eeuw. De honderden getuigenissen, authentieke stukken en foto's in de tentoonstelling dompelen de bezoeker onder in de kwelling van de oorlog, langs een reflexief parcours dat aangekleed is met verschillende multimedia-installaties - en dit alles is een uitzonderlijk gebouw.

Zo neemt de Grote Oorlog in het museum een centrale plaats in. De ruimte is opgebouwd rond een dubbel parcours dat enerzijds het leven van de burgers belicht en anderzijds dat van de soldaten aan het front, tijdens de hele duur van de oorlog.

In de ruimte die aan de Tweede Wereldoorlog gewijd is, een ander belangrijk moment van het bezoek, vervolgt het parcours zijn weg. Opnieuw staat de vraag naar de complexe relaties tussen de bezetters en wie bezet wordt centraal. De bedoeling is om de verschillende gebreken te tonen die de

**MONS
MEMORIAL
MUSEUM**

samenleving hebben gefragmenteerd volgens de ideologische strekkingen die tussen 1940 en 1944 de ideeën van verbondenheid, patriotisme, en wettig en onwettig geweld gewijzigd hebben.

Het doel is niet zozeer om enkel de bijzonderheden van de geschiedenis van de stad Bergen te tonen, maar net om bezoekers te laten stilstaan bij de dagelijkse realiteit tijdens oorlogsperiodes in verschillende andere streken in België - elk met hun kenmerkende eigenheden.

Als maatschappelijk museum is het Mons Memorial Museum een levende plaats, een plaats voor uitwisselingen en debatten. Ook de tijdelijke tentoonstellingen die gecreëerd worden, worden door dit dynamisme gekenmerkt. Ter gelegenheid van de tweehonderdste verjaardag van de Slag bij Waterloo leek het ons opportuun om de Franse periode in België (1792-1815) terug tot leven te brengen, met dezelfde gevoelige aanpak die de permanente tentoonstelling van het museum typeert.

Het Mons Memorial Museum in getallen:

Museumruimte: 3000 m²

Zaal permanente tentoonstelling: 1200 m²

Zaal tijdelijke tentoonstelling: 350 m²

2 mediazalen

1 projectiezaal

1 conferentiezaal

1 cafetaria en 1 museumwinkel

Op 6 km: Militaire begraafplaats van Saint-Symphorien

Conservator van het Mons Memorial Museum: Guillaume Blondeau

© Serge Brison

CONTACTEN

Juliette Picry
Woordvoerster - stad Bergen
Grand'Place 22
7000 Bergen
juliette.picry@ville.mons.be
0032497970873

Shahiness Benabdelouahed
Adjunct-persattaché
Grand'Place 22
7000 Bergen
shahiness.benabdelouahed@ville.mons.be
065/40.59.72

Géraldine Simonet
Communicatieverantwoordelijke – Pôle muséal
Grand'Place 22
7000 Bergen
Geraldine.simonet@ville.mons.be
065/40.51.72

Marie Bertouil
Adjunct communicatieverantwoordelijke – Pôle muséal
Grand'Place 22
7000 Bergen
marie.bertouil@ville.mons.be
065/40.51.73